

Beleidsplan Museum van de Geest 2019-2023

1. Museum van de Geest

Vanuit twee huizen -Dolhuys, Haarlem en Outsider Art in de Hermitage, Amsterdam- die samen **Museum van de Geest** vormen, opereert Stichting Dolhuys op het snijvlak van maatschappelijk goed doel, zorg en cultuur en creativiteit. Het onderwerp van het museum raakt de hele samenleving en kent een grote maatschappelijke relevantie. Dit maakt het extra belangrijk om steun te verwerven van alle sectoren uit de samenleving. Samen ontvangen beide vestigingen zo'n 200.000 bezoekers per jaar. De locatie Haarlem is recent geheel vernieuwd, zowel de huisvesting (Rijksmonument, herstel en uitbreiding) als de museale inrichting. De feestelijke heropening werd in het najaar (november) van 2020 verricht door Koningin Maxima. De locatie Amsterdam is in 2016 ook door Koning Maxima geopend.

Onze blik is nauw verbonden met maatschappelijk relevante thema's. Waarden als gelijke rechten en kansen, kwaliteit van leven en een hoog welzijnsbevinden maken soms moeilijk bespreekbare of ronduit taboeonderwerpen zichtbaar, invoelbaar en bespreekbaar. Door zaken te agenderen, zoals de situatie ten aanzien van separeerpraktijken in de GGZ in Nederland (Dolhuys Manifest 2010 getekend door meer dan de helft van de geestelijke gezondheidszorg) entameert het museum maatschappelijke verandering. Wij streven naar grotere publieksbetrokkenheid en handelingsperspectieven, het tegengaan van stigma en het streven naar een gelijke, inclusieve samenleving, uitgaande van neurodiversiteit. Dit wordt uitgedrukt in de *Universele Verklaring van de Open Geest* die het museum ontwikkelde samen met patiëntengroepen, anti stigma- en zorgpartijen.

Het museum versterkt voortdurend haar netwerkfunctie tussen verschillende domeinen: kunst, cultuur, zorg, wetenschap. Het museum kan bogen op succesvolle fondswerving voor tijdelijke projecten en het programma, en verbindt zakelijke partners en particuliere geefkringen. Het museum versterkt en bouwt haar collectiefunctie uit, waaronder erfgoed, historische fotografie, de verwerving van hedendaagse kunst (al dan niet in de vorm van -spraakmakende- bruiklenen) en de opbouw van een internationale collectie hedendaagse outsider art.

In toenemende mate begeeft het museum zich actief in een internationale omgeving. Zo zijn verschillende zorginstellingen, fondsen, Hermitage aan de Amstel, State Hermitage Museum (St. Petersburg), Nippon Foundation (Tokyo Japan), Wellcome Collection (Londen), Intuit in Chigaco, (inter)nationale musea, bedrijven en instituten samenwerkingspartners Collection d'Art Brut in Lausanne, Modern Art Museum Shanghai, deelname aan Outsider Art Fair Parijs, Biënnale Venetië 2023, project '15/24, Social Inclusion Center' in het State Hermitage, Sint-Petersburg (2018-2021). Het netwerk omvat ook Europese musea en culturele instellingen, (landelijke) overheden, maatschappelijke organisaties en diplomatieke vertegenwoordigingen. De statuur van de instelling wordt verder in belangrijke mate versterkt door de internationaal programma's zoals exposities.

1.1 Kernactiviteiten

Onze kernactiviteiten zijn: het exploiteren van een museale instelling, het organiseren van een

aanvullend programma met o.a. lezingen, het exploiteren van het kunstcafé en het aanbieden en begeleiden van werkervaringsplaatsen. Stichting Het Dolhuys is huurder van het gebouw het Dolhuys-complex (huurcontract tot en met 2050) en huurder van een vleugel in de Hermitage (huurcontract tot en met 2025).

Het 700 jaar oude Dolhuys-complex is de afgelopen jaren gerestaureerd (opgeleverd november 2020). Naast een nieuw museumcircuit, de modernisering van het café, update van installaties en groot onderhoud is een uitbreiding met een nieuwe hoofdentree en een ruime foyerruimte met faciliteiten gerealiseerd. Stichting het Dolhuys financierde zelfstandig de nieuwe semipermanente opstelling uit een *Capital campaign*. Hier binnen zijn private fondsenbijdragen gerealiseerd. De middelen zijn ondanks corona grotendeels bijeengebracht, voor het laatste deel (5 ton) is een lening overeengekomen met Cultuur & Ondernemen.

De gemeente Haarlem is eigenaar van het monumentale pand en nam de restauratiekosten voor haar rekening. Een aantal vereiste nieuwe ruimtelijke en technische voorzieningen zijn als huurderwensen voor het museum gerealiseerd. Met de gemeente Haarlem is het traject over financiering voor het museum positief afgewikkeld conform de inzet van het museum.

1.2 Governance

Het museum is een stichting met een Raad van Toezicht/Raad van Bestuur model met daarnaast een Board of Trustees. De Raad van Toezicht hanteert de Code Cultural Governance. Het museum vormt zo meer en meer een afspiegeling van de samenleving in de samenstelling van de Raad van Toezicht. Diversiteit en inclusie in de RvT zijn volgende te nemen stappen. De Raad van Toezicht bestaat uit 7 leden: Vz Betty Kooijman, Parnassia Groep (intredend), Paul de Bot, Parnassia Groep (treedt uit ivm aflopen termijnen) / lid Jan Fidder, vz RvB 's Heeren Loo / lid Marcel van Heck, College van Rijksadviseurs / vice-vz Marnix Mol, Legal Council APG / lid Mariëlle Ploumen, RvB GGZ Altrecht / Audit, Diederik Six, CFO Compananny / Audit, Marie-Luce Bree, Directeur Grachtenfestival.

De Board of Trustees heeft geen Governance rol maar bestaat uit (vertegenwoordigers) van instellingen, bedrijven en particulieren die vanuit de mecenaatgedachte bijdragen aan de continuïteit van het museum. De Stichting beschikt over de ANBI-status.

1.3 Financiering

De Stichting ontvangt geen structurele overheidssteun en is daarmee een particulier gefinancierde instelling. De exploitatie wordt gesteund door vier *Founders* en een groot aantal Participanten uit de GGZ, VG maar ook Sein en Hersenstichting zijn aangesloten. De sector (GGZ en VG) ondersteunt het basisprogramma vanuit anti-stigma, bijdragen aan positieve beeldvorming en educatie (25% van de bezoekers zijn scholieren, m.n. MBO, uniek voor een museum) en arbeidsmarktcommunicatie. Het museum streeft actief naar uitbreiding van haar partners uit het bedrijfsleven om zo bij te dragen aan agendering van ons onderwerp. In totaal vormen deze bijdragen ca. 40% van de dekking binnen de begroting. De overige 60% wordt gevormd door bezoekersinkomsten uit kaartverkoop, horeca, winkel omzet, zaalverhuur.

Daarnaast kent het museum particuliere geefkringen die het museum structureel steunen. Het programma wordt op basis van eigen investeringen uit inkomsten en door gehonoreerde aanvragen van fondsen ondersteund. Hiervoor wordt succesvol een beroep gedaan op (cultuur)fondsbijdragen.

Ook is een publiekscampagne voor donaties rond de Universele Verklaring van de Open Geest (doorlopend, gestart eind september 2020). Het museum kent een groeiende particuliere geefkring (geefpiramide met Vrienden, Geestverwanten en Regenten).

Met de herinrichting en uitbreiding in Haarlem en haar tweede locatie in de Hermitage Amsterdam is de Stichting Dolhuys goed uitgerust om haar activiteiten succesvol voort te zetten. Zodra er weer publiek kan worden ontvangen zal de kasstroom positief beïnvloed worden. Op dit moment kan de Stichting aan al haar verplichten voldoen. Echter, de situatie is moeilijk door het uitblijven van publieksinkomsten. Ook na twee bezuinigingsrondes die zijn doorgevoerd is 640.000 euro nodig om ook op de middellange termijn te kunnen voldoen aan alle verplichtingen en werkgelegenheid te kunnen behouden. De Stichting heeft vergaande maatregelen genomen in het kader van kostenbesparingen, waaronder het niet verlengen van lopende (arbeids-) contracten, het niet vervangen van medewerkers met aflopende contracten en een ontslagprocedure in voorbereiding. Met de steun via het fonds kunnen wij dit voorkomen. Voorts zijn tentoonstellingsbudgetten nagenoeg gehalveerd en wordt waar mogelijk bezuinigd op vaste en variabele lasten. De stichting ontwikkelt nieuwe (online) activiteiten en daarmee nieuwe inkomstenbronnen. Ervan uitgaande dat musea in de loop van 2021 weer opengaan, wordt de vermogens- en liquiditeitspositie van de Stichting toereikend.

Voor de liquiditeit worden waar mogelijk inkomsten opgevraagd als vooruitbetaling en betalingsregelingen getroffen met partijen (zoals met de belastingdienst, Cultuur & Ondernemen, huurbetaling aangehouden, met aannemer en de tentoonstellingsbouwer zijn afspraken gemaakt etc).

Steunpakketten

Het museum maakte in 2020 gebruik van de tegemoetkomingen uit hoofde van NOW en TVL. Waar mogelijk realiseerden we opbrengsten uit deze steunmaatregelen. Het eerste kwartaal in 2021 lijken we niet in aanmerking te komen voor steunmaatregelen. De omzet in het eerste kwartaal ligt hoger dan in dezelfde periode in 2020. Dit komt doordat de locatie Haarlem in het eerste kwartaal 2020 gesloten was vanwege de vernieuwing en wij dit jaar een toegezegde subsidie uitbetaald kregen. Later in 2021 maakt het museum wel aanspraak op de NOW en TVL bij voortdurende van de *lockdown*.

Toekomst

Voor 2022 en aansluitende jaren wordt een dusdanige positieve cashflow verwacht, dat aan de verplichtingen binnen de gestelde termijnen kan worden voldaan. Daar waar mogelijk beperken wij de uitgaven. Met het terugbrengen van het aantal fte's voor de twee locaties zal er veel druk op het personeel komen te liggen. Hierbij gaat het niet alleen om de menskracht, maar ook om de kennis. Behoud van de arbeidsplaatsen door middel van de regeling voorkomt deze druk op onze medewerkers en behouden wij onze expertise.

Na de heropening van Museum van de geest | Dolhuys in Haarlem in november 2020 met de nieuwe vaste tentoonstelling over het wonder van de geest, moest het museum na drie weken echter sluiten in verband met de tweede *lockdown*. Media en publiek zijn enthousiast en er waren ruim 2300 reserveringen. Deze boekten we om en worden zoveel mogelijk aangehouden.

Bij Museum van de Geest, Outsider Art in Amsterdam moesten wij ook in december weer onze

deuren sluiten en hebben wij de lopende tentoonstelling beëindigd. Op beide locaties openen zodra dit is toegestaan nieuwe exposities, in Haarlem 'Marlene Dumas' en in Amsterdam 'For the Love of Art' met gastpresentatie 'Chicago Calling'.

1.3 Onze focus: inclusiviteit

Neurodiversiteit en mentale gezondheid vormen de rode draad in ons programma. Doel van onze programmering is dat iedereen mee kan doen en we elkaar met een open blik benaderen. Onze missie is geslaagd als het publiek met een open geest het museum verlaat en oprecht nieuwsgierig is naar de ander.

In onze samenleving zijn stigma's ten aanzien van afwijkend gedrag volop aanwezig. Het museum wil een wezenlijke bijdrage leveren aan objectieve beeldvorming middels bijzondere kunst, ontmoeting, verwondering en open debat. Onze blik is nauw verbonden met maatschappelijk relevante thema's van gelijke rechten en gelijke kansen. Het museum entameert maatschappelijke verandering door zo groot mogelijke betrokkenheid en het tegengaan van stigma en het realiseren van een gelijke, inclusieve samenleving die uit gaat en open staat voor neurodiversiteit. Museum van de Geest behoort tot de selecte groep culturele instellingen in Nederland die deze thema's structureel agendeert in haar publieksprogramma, door middel van tentoonstellingen, lezingen, debatten, films en online-programma's. Dat doen wij altijd in samenwerking met partners die kennis en expertise hebben op het gebied van inclusie, onder wie Samen Sterk zonder Stigma, Musea in Gebaren, Studio I, de Hersenstichting, de Hartekamp Groep en het Ron Blaauw College.

Als organisatie zorgen wij er ook voor dat iedereen kan meedoen. We bieden re-integratie plaatsen aan in het museum voor mensen met een psychische kwetsbaarheid en/of verstandelijke beperking en helpen daarmee hun participatie te vergroten. Wij bieden een inspirerende werkomgeving waar mensen zichzelf kunnen zijn, gezien worden en zich gewaardeerd voelen. Vrijwilligers draaien in het museum mee op alle afdelingen. Zij kunnen vanuit hun eigen kwaliteiten weer meedoen. Hiervoor voerden wij het project 'Werk naar Vermogen' uit waarbij ruim 20 deelnemers doorgroeiden naar betaald werk buiten het museum. Ons museumcafé vervult hier een belangrijke rol in. De voortzetting van dit afgeronde project is het Ron Blaauw College waarbij per 3 maanden 15 deelnemers een startkwalificatie halen voor werken in de horeca (keuken of bediening).

2. Onze collecties – actuele collectie en aankoopbeleid

'Het museum heeft tot doel het beheren, exposeren en uitbouwen van de kenniscollectie van de menselijke Geest'.

Onze collecties zijn de basis van het museum. Het museum beschikt over een (inter-) nationale kenniscollectie (22.500 objecten), een beeldcollectie (meer dan 25.000 beelden), historische bibliotheek (20.000 titels) en de mediatheek (1500 titels). De -groeierende- hedendaagse kunstcollectie omvat 115 werken en installaties in eigendom en een aantal permanente bruiklenen (w.o. toegezegde schenking). Bij de opening van het museum in 2005 lag de focus op de geestelijke gezondheidszorg. De collecties van vier voormalige psychiatrische ziekenhuizen vormen de basis van de collecties. Daaraan werden tussen 2005 en 2009 de mediatheek van het Trimbos instituut, de historische wetenschappelijke bibliotheek van het Koninklijk Nederlands Medisch Genootschap en de Meyers collectie met vroegste patiënten fotografie in Nederland aan toegevoegd. Na 2009 werden alle eerder in bruikleen gegeven collectie (m.u.v. KNMG) omgezet in schenkingen aan de stichting.

De historische, maatschappelijke, medische en sociale context rondom de behandeling en zorg, vindt haar weerslag in de museale collecties, vrijwel in haar geheel in eigendom van de stichting. Inmiddels is de collectie uitgebreid met hedendaagse kunst en Outsider Art (1400 werken).

In 2014 zijn de criteria herijkt om het collectie- en verzamelbeleid aan te laten sluiten bij de nieuwe grondslag als 'Museum van de Geest'. Hierbij is dit beleid verbreed van de geestelijke gezondheidszorg naar het hele veld van de geest en cognitie, met 'afwijking' van de geldende norm en behandeling in het zorgsysteem als criteria. Dit heeft geresulteerd in aansluiting van het belangrijkste erfgoed van de verstandelijke gehandicapten sector, forensische zorg en epilepsie. Inmiddels is dit criterium verlaten en vervangen door het begrip neurodiversiteit als uitgangspunt en kern voor het collectie- en verzamelbeleid resulterend in samenwerking met onder andere Studio I (het museum is sinds 2020 een van de partners), Instituut Positieve Gezondheid en de Hersenstichting.

Een belangrijke afwezige grootheid was hedendaagse en modern kunst. Vanaf 2009 is een meerjarig programma ontwikkeld over identiteit. In drie expositieprojecten is met gebruikmaking van de historische collecties en hedendaagse kunst- en outsider art-bruiklenen de thematiek uitgewerkt. Een gemeenschappelijk project in het kader van het 3^e International Madness and Art Festival bracht actuele beeldende kunst met het museum als hart en festivalterrein. Als onderdeel werd met het Van Gogh museum een project opgezet: 'Van Gogh, Gek of geniaal?' Op deze manier verbreedde het museum haar collectiebeleid. Een aantal bruiklenen kon worden aangekocht en vormt de basis van de hedendaagse kunstcollectie.

Kunst is onlosmakelijk verbonden met de geest, immers het is een exponent van de verbeelding van de geest, zo ontstaat werk dat tot dan toe niet bestond. Kunst is een taal die de werkelijkheid beschrijft en ons anders naar de geest laat kijken.

Al sinds de oprichting en opening in 2005 is Outsider Art op uiteenlopende manieren verbonden aan het museum. De eerste tijdelijke tentoonstelling van het museum was de installatie 'Trolleybus Arnhem' van Willem van Genk.

In 2012 vond in het museum voor het eerst in Nederland een overzichtsexpositie plaats met Outsider Art uit Japan, in 2015 gevolgd door 'Essenties' met geselecteerd werk uit Nederlandse Outsider Art ateliers. In 2016 kreeg Outsider Art een vast podium met de opening van de dependance van het museum in de Hermitage door Koningin Maxima. Na de Japan expositie kreeg het museum de beschikking over een aankoopfonds uit een particuliere schenking. Hiermee werd het noodzakelijk het verzamelbeleid uit te breiden met criteria voor een Outsider Art collectie. Uitgangspunt is het verzamelen van een representatief overzicht van hedendaagse Nederlandse en internationale Outsider Art van kunstenaars die buiten de canon van de kunsten werk maken.

Het betreft werk van makers die zich onttrekken aan de conventies in de kunsten en vaak geen toegang hebben tot kunst – of cultuurinstellingen. De receptie van hun werk wordt meermalen overschaduwd door te veel nadruk op hun biografie of de plaats waar zij werken of getoond worden, zoals in instellingen of aan zorg gerelateerde ateliers. Deze makers volgen hun eigen innerlijke stem en kiezen voor materialen die voor handen zijn. Vaak zijn persoonlijke motieven, vrees, angsten of fascinaties en kennis leidend bij de drang zich te uitten, meer dan eens neemt werk zo'n centrale

plaats in in het leven van de maker dat de hele eigen omgeving wordt overgenomen. Omdat veel makers niet vindbaar zijn in het reguliere kunstcircuit van galleries en beurzen en in Nederland de groep verzamelaars beperkt is, wordt onderzoek gedaan in en rondom ateliers, persoonlijke tips opgevolgd en worden de internationale ontwikkelingen gevolgd op o.a. Outsider Art Fair en door internationale projecten en contacten.

Het museum kiest ervoor om zich in de collectie te concentreren op werk van hedendaagse Outsider Art kunstenaars te verzamelen omdat de grote, internationaal bekende namen goed vertegenwoordigd zijn in collecties waar het museum nauwe banden mee heeft of partner van is. Gevestigde namen zijn: de Stadshof Collectie (in bruikleen bij Museum Dr Guislain / Gent), Prinzhorn Collectie / Heidelberg, Collection d' Art Brut / Lausanne, Intuit / Chicago, LaM / Lille, American Folk Art Museum / New York, Haiping / Nanjing, Anton is here / St Petersburg. Diverse ateliers in Japan zijn partners van het museum.

Bij het opbouwen van dit brede overzicht van Outsider Art kunst is bovendien speciale aandacht weggelegd voor jong talent. De succesvolle fondswerving (particuliere en zakelijke giften) en schenkingen (w.o. een legaat en aankoopfonds voor outsider art), versterken de uitbouw van de (kunst)collecties. De internationale hedendaagse outsider art collectie draagt bij aan het toenemende belang van de instelling en versterkt de toekomstige giftbereidheid en het maatschappelijke draagvlak.

Het grootste deel van de collectie is digitaal beschikbaar. Op deze manier is het museum altijd 'open': online bezoekers kunnen op eigen gelegenheid een deel van de collectiestukken en kunst raadplegen. Deze service is op dit moment van essentieel belang om het publiek te binden aan het museum. Bezoekers kunnen zich thuis oriënteren en verdiepen. Na heropening van de musea bedienen wij de mensen die niet in de gelegenheid zijn een bezoek te brengen aan het museum of bezoekers kunnen zich vooraf of achteraf verder verdiepen. Wij ontsluiten de collectie met verdiepende verhalen.

3. Programmabeleid

3.1 Programmalijnen

De drie hoofdthema's die in [onze museale opstelling zitten en terugkomen in onze programmering](#) zijn: het **zorgen voor de geest** (mentale gezondheidszorg en preventie), de **verbeelding van de geest** (kunst) en **het denken over de geest** (filosofie, psychologie en wetenschap). We verbinden deze onderwerpen met elkaar, wat tot uitdrukking komt in onze collectie, de historie van het oude Dolhuys in Haarlem en de maatschappelijke projecten die we uitvoeren. Niet alleen in de vorm van exposities maar juist ook met educatieve programma's, creatieve workshops, colleges, lezingen, muziek en theater samen met onze vaste en nieuwe partners. Samen bereiken we een divers publiek en zijn we in staat weerbaarheid en inclusie te vergroten.

Het museum toont het bijzondere van de menselijke geest en de waarde van wat als afwijkend benoemd werd én wordt. We beschermen de geschiedenis, leren hieruit voor het heden, dragen het geleerde uit en proberen de toekomst een beetje mooier te maken.

We geven onze bezoekers een open blik mee en met onze programma's en wij hebben een open blik naar andere sectoren. Met onze programmering streven we via vijf hoofdactiviteiten naar **nieuw publiek, nieuwe partners** en willen wij mensen versterken met nieuwe vaardigheden door inspiratie en door kennis te delen (**new power**). De activiteiten hebben onderlinge samenhang en beïnvloeden elkaar, maar zij versterken elkaar vooral.

Nieuwe tentoonstellingen/programma's toetsen we aan deze doelstellingen:

	Doelstelling
New Public	Onderwerp trekt een nieuw publiek.
New Partners	Ons zakelijk netwerk verbreden. Particuliere geefkringen uitbreiden.
New Power	Publiek, kunstenaars, medewerkers, museum professionals verwerven nieuwe vaardigheden. Meer kennis in de samenleving.

Het programma van het museum gaat uit van onze hoofdthema's (Zorg voor de geest, denken over de geest, verbeelding van de geest) en is onderverdeeld in verschillende hoofdactiviteiten. Elk van deze activiteiten dragen bij aan onze missie voor inclusiviteit, neurodiversiteit en anti-stigma met als randvoorwaarde dat we nieuw publiek of nieuwe partners bereiken of onze bezoekers en relaties verwerven nieuwe vaardigheden.

1. Onze basis is onze museumcollectie **'het erfgoed van de geest'**. Wij zijn het geheugen van de geestelijke gezondheidszorg. Dit geheugen is materieel en immaterieel. Het materiele erfgoed is onze collectie afkomstig uit de voormalige psychiatrische- en verstandelijke gehandicapten zorginstellingen, medische historische boeken, historisch film- en fotomateriaal en onze steeds groter wordende collectie moderne outsider art. Het immateriële erfgoed is het denken over de geest door de tijd heen. Hoe met de geest moet worden omgegaan varieert met de periode waarin we leven en dient ter inspiratie om de geest steeds beter te begrijpen en te respecteren. Een collectiestuk is een icoon voor het verhaal dat wij willen vertellen. Onze collectie is de basis voor de programma's en de andere programma's hebben verbinding met het erfgoed. Het meest prominente en belangrijkste collectiestuk is natuurlijk het bijzondere historische gebouw het 'Dolhuys' zelf, welk eigendom is van de gemeente Haarlem en waarvan wij het immaterieel erfgoed beheren en behouden voor toekomstige generaties. De rijke historie van dit complex is enerzijds een voorbeeld van het ideaal van naastenliefde en de zorg voor kwetsbaren in de samenleving die hulp nodig hebben. Anderzijds staat het symbool als architectuur van de uitsluiting met een geschiedenis aan het opsluiten en isoleren van mensen die er niet bij horen en de sociale orde verstoorden in de maatschappij. Sinds de oprichting in 2005 ziet het museum het als haar kernopdracht het gebouw een nieuwe functie te geven in de stad als huis van de inclusie, waar mensen elkaar ontmoeten, zich welkom voelen en waar maatschappelijke uitdagingen gerelateerd aan de geest bediscussieerd en overdacht kunnen worden door verschillende lagen in de maatschappij. Waar publiek en partners geïnspireerd en verwonderd raken: dit is het doel van onze programma's.
2. Kunsttentoonstellingen: het publiek ontmoet bij ons de **'avant-gardisten van de geest'** in de vaste collectie en in onze tijdelijke tentoonstellingen. Wij zoeken continue naar de opvallende kunstenaars en cultuurmakers die een nieuwe blik geven op het bestaande curriculum rondom de geest. In het programma worden verbindingen gelegd met de bestaande materiele en immateriële collectie.

3. Het **'Word Up programma'** is een groot preventie cultuurprogramma om mentale gezondheid bespreekbaar te maken voor kinderen, jongeren en jongvolwassenen. Hiervoor ontwikkelen wij continu programma's voor uiteenlopende doelgroepen met partners. Het aanbod is zowel individueel, met het gezin als voor (school)groepen in het museum voor jonge doelgroepen tussen de 8 en 27 jaar. Zo ook via workshops op scholen en een online lessenserie voor het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.
4. In de **'Academie'** delen wij onze kennis over zorgen voor en omgang met de geest. Doel is dat het omgaan met inclusiviteit en neurodiversiteit integraal onderdeel wordt van iedere professional en elke (culturele) instelling. In de eerste plaats richten wij ons op onze ervaringen met ons eigen museale aanbod en hoe we die inclusief en neurodivers toegankelijk maken. Een sterk voorbeeld hierin is een prikkelvriendelijk museumprogramma. Onze ervaringen delen we weer met anderen. Daarnaast richten wij ons op andere musea om metaal welzijn en veerkracht te verbeteren en deze inclusiever te maken. Met als doel te werken aan een inclusieve en neurodivers toegankelijke culturele sector en andere sectoren.
5. We staan met ons gebouw en met ons programma midden in de maatschappij en wij zien de **'Lokale sociale binding'** door verbinding met onze omgeving als een vanzelfsprekende functie om te vervullen. Ons bestaan is voortgekomen uit de regionale geestelijke gezondheidsinstellingen. We bieden een werkgelegenheidsproject voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de regio, we ontvangen vele scholen, we stellen graag ons gebouw open bij regionale culturele evenementen en faciliteren evenementen die over de geestelijke gezondheid gaan. Deze activiteiten versterken elkaar en bevorderen mentaal welzijn, inclusiviteit en begrip voor neurodiversiteit. Kunst en cultuur zijn hiervoor onze dragers.

3.2 Algemeen tentoonstellingsbeleid

Museum van de Geest neemt een unieke plaats in binnen Nederland en het internationale, museale landschap. Ons museum gaat over de bezoeker zelf en over zijn medemens. Het is een plek, podium en stem van en voor hen die nog lang niet altijd worden gehoord, vanwege hun geest. Wij maken zichtbaar wat er speelt, willen agenderen, beroeren en de-stigmatiseren; deze begrippen in hun volle omvang vormen de elementen voor ons programma. Ons doel is openheid en begrip om te komen tot een inclusieve samenleving. Het museum kiest voor programma's die actueel zijn en de blik van de deelnemer 'verschuiven', zodat ruimte ontstaat voor reflectie en nieuwe gezichtspunten. Wij denken niet in tentoonstellingen maar in onderwerpen. De jaarprogrammering richt zich dan ook op een thema en brengt voor het publiek, instellingen en betrokkenen verschillende activiteiten waarin dit thema wordt behandeld, onderzocht of bevraagd. Voor de komende jaren ontwikkelen wij een programma waarvan de zorg voor de geest, de (wetenschappelijke) verklaringen en kunst de vaste onderdelen vormen.

Onze jongereneducatie biedt opvallende en innovatieve programma's, gericht op een eerste ontmoeting én verdieping tussen de mens in al haar verscheidenheid, de positie van bijzondere

geesten in de samenleving en het museum. In ons programma hebben als doel mentale gezondheid bespreekbaar te maken.

3.1 Locatie Museum van de Geest I Dolhuys

Met de vernieuwing is voor de locatie Haarlem een interactieve *guide* ontwikkeld met daarin drie routes: een Open Geest route, een Flow Slow Art route en een Kinderroute. Met steun van het Kickstarterfonds is als corona maatregel een extra, vierde route ontwikkeld: de Zorgtour speciaal voor het onderwijs zodat zij straks binnen de corona maatregelen toch met klassen het museum kan bezoeken. Ook blijft het aanbod van onze vaste rondleidingen op aanvraag mogelijk.

Daarnaast programmeert het museum een additioneel aanbod als onlineprogramma. Hierin betrekken we spraakmakende personen en partijen uit de wereld van de wetenschap, zorg en literatuur. De vorm is o.a. een podcastserie 'Tijd voor de Geest' in samenwerking met Flow, een online expositie 'Kwetsbaarheid en kracht' met portretten van Bart Koetsier en verhalen van Arnon Grunberg en een onderzoek naar de impact van corona in de (GGZ) zorg onder de titel 'Over het hoofd gezien'.

In eerdere programmadelen figureerden psychiaters, schrijver Ronald Giphart, hoogleraar Ab Dijksterhuis, Marli Huijter, denker des vaderlands, Erik Scherder en bijvoorbeeld Dick Swaab. Deze programma's worden vooral door volwassenen zeer goed bezocht en zijn meestal uitverkocht. Ook thema-avonden over bijvoorbeeld 'autisme', 'dwang en drang' en andere actuele ontwikkelingen in de zorg voorzien in een grote behoefte bij het publiek. Daarnaast zijn onze programma's op locatie-filmvertoning in samenwerking met het IDFA, een vrijdagavond programmering in het Van Gogh museum of een blok in het programma *Film, by the sea* verzorgd.

De inhoudelijke presentatie is de afgelopen 2 jaar, tijdens de restauratie van het complex, compleet vernieuwd. In het vernieuwde museum ontdek je op een interactieve manier meer over je eigen geest en die van anderen. De nieuwe vaste tentoonstelling voert de bezoeker langs drie verhaallijnen: 'Zorgen voor de geest', 'Denken over de geest' en 'De verbeelding van de geest' met werk van (inter)nationale kunstenaars.

Interactief, inclusief en een tikkeltje activistisch. Die beleving staat centraal in de nieuwe vaste opstelling waar diverse installaties staan waar de bezoeker wordt uitgedaagd om actief deel te nemen. Daarnaast is de multimedialguide een modern instrument die interactie bij het publiek stimuleert. Tijdens de tour wordt de bezoeker geconfronteerd met levensvragen: hoe empathisch ben je? En wat voor persoonlijkheid heb je? De bezoeker krijgt inzicht op de manier waarop hij oordeelt en krijgt bij vaste onderdelen de gelegenheid om reacties achter te laten. Een belangrijk instrument is de oproep om de Universele Verklaring van de Open Geest te ondertekenen, met als doel dat de bezoekers naar huis gaan 'met een open geest en oprechte nieuwsgierigheid naar de ander'.

Naast de vaste presentatie, zijn er wisselende tentoonstellingen. Hieronder de programmering Museum van de Geest I Dolhuys (2021 - 2027):

3.2 Museum van de Geest, Outsider Art, Amsterdam

mei 2021 – mei 2023	Marlene Dumas Masterpieces
2023	Laurence Aëgeter Masterpieces
2024	Animal Therapy – Cats of Louis Wain
2025	Grayson Perry Masterpieces
2026	Freud! Gastcurator Paul Schnabel
2027	Dossier Heijboer

Dit is het enige museum in Nederland dat helemaal gewijd is aan deze bijzondere kunst. In samenwerking met de Hermitage Amsterdam en zorginstelling Cordaan is deze vestiging opgericht om deze kunstvorm een plaats te geven. De kunstenaars tonen in hun werk persoonlijke visies, fascinaties en obsessies, zonder zich te bekommeren om de gecanoniseerde kunsten en bestaande conventies. Outsider Art is in Nederland lang over het hoofd gezien door musea en de kunstwereld. Wellicht doordat het moeilijk plaatsbaar is in de kunsthistorie met al haar stromingen. Als kunstvorm gaat het echter al meer dan een eeuw terug. Inmiddels is outsider kunst steeds belangrijker geworden en krijgt een steeds groter publiek.

Om blijvende kwaliteit te bieden aan het publiek, worden onze rondleiders regelmatig geschoold. In 2016 startten we met de Visual Thinking Strategie (ontwikkelt in het MoMa, New York). Dit is een pedagogische en therapeutische methode om naar kunst te kijken en is speciaal ontwikkeld voor musea, onderwijs en zorg. De methode is gericht op beleving en vooral ook geschikt voor het ervaren van Outsider Art. Groepen van elk niveau en achtergrond kunnen deelnemen aan deze manier van het museum bezoeken omdat iedereen op zijn eigen manier de kunst ervaart.

Op deze locatie in de Hermitage werd in 2019 een huzarenstuk verricht. We openden onder overweldigende belangstelling 'Woest'; de door Walter van Beirendonck vormgegeven overzichtstentoonstelling met het oeuvre van Willem van Genk, een van Nederlandse grootste kunstenaars. De internationale bruiklenen van grote instellingen en belangrijke collecties maken dit overzicht uniek. De tentoonstelling staat nu in Collection de l'Art Brut in Lausanne en reist daarna door naar de State Hermitage in Sint-Petersburg.

Dit succes leidde ook tot een voortzetting en intensivering van onze samenwerking met de Hermitage Amsterdam en zorgorganisatie Cordaan. We voerden samen het Twinning Project Museum 15/24 uit waarin we met de State Hermitage in St. Petersburg kennis over kunstonderwijs delen om musea aantrekkelijker te maken voor jongeren van 15 tot en met 24 jaar. De focus van Museum van de Geest ligt hierbij op de ontwikkeling van een educatief programma voor jongeren met *special needs*. In het eerste kwartaal van 2021 hebben wij samen met onze partner Samen Sterk Zonder Stigma de resultaten van ons programma gepresenteerd in een online webinar samen met het State Hermitage Museum in Sint-Petersburg.

Deze vestiging met Outsider Art heeft wisselende tentoonstellingen. Hier is geen (semi-)permanente tentoonstelling. Hieronder de programmering voor 2021 - 2024:

Juni 2021 – juni 2024	For the love of Art – <i>10 jaar collectioneren</i>
Juni 2021 – 5 september 2021	Chicago Calling – <i>art against the flow</i>
17 september 2021 –6 juni 2022	Democracy - <i>by fashion designer Duran Lantink</i>
sept 2022 - sept 2023	31553580 - <i>obsessie voor nummers & schema's</i>
Oktober 2023 -oktober 2024	Vergeet mij niet - <i>outsiders in crisistijd</i>
November 2024 – November 2025	Breath on the mirror - <i>spiritualiteit en religie</i>
November 2025 – November 2026	<i>Mode & Psyche</i>
November 2026 – Novemver 2027	<i>The healing power of Art</i>

Verschillende geprogrammeerde tentoonstellingen over outsider art, zijn na de presentatie in Amsterdam internationaal geprogrammeerd.

Reizende tentoonstellingen:

7 november 2021 – Hainan / China	New Dutch masters
Juli 2021 – Lausanne / Zwitserland	Willem van Genk
2022 – Venetie / Italië	Democracy

4. Onze partners - Samenwerkingen

Meer groei door samenwerking dat is onze visie. Dit doen wij met bestaande en nieuwe partnerships. We maken een onderscheid tussen: Kennispartners, Mediapartners, Educatiepartners en Publiekspartners. We stellen de zorg sector actief de vraag: welke behandeling, aanpak of methode moet naar de geschiedenis worden verbannen? Museum als plek waar het debat gevoerd wordt en welke collectioneert en hierdoor kunnen wij de relatie met onze bezoekers verdiepen en ons programma-aanbod verrijken.

Inhoudelijk putten wij uit de kennis van onze Founders, samenwerking met NeuroLabNL Leiden, Institute for Positive Health en experts op het gebied van neurodiversiteit en culturele diversiteit. Onze Mediapartner is Flow Magazine (80.000 lezers per maand). Verheugend is dat een aantal nieuwe partners zich het afgelopen jaar bij ons heeft willen aansluiten. Vanuit het bestaande netwerk werden cruciale partners uit de VG-sector (verstandelijk gehandicapten) bereid gevonden te participeren in de vernieuwing, en als participant daarna, een lang gekoesterde wens. Met hun bijdragen wordt onze impact aanzienlijk vergroot. Wij verwelkomen dan ook zeer de steun, kennis, collectie en erfgoed van de sector middels het toetreden van 's Heerenloo, Nederlands grootste aanbieder van zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, van Philadelphia en van Ipse De Bruggen. Ook Sein, gericht op epilepsie trad toe als participant. Sein is een schoolvoorbeeld van succesvolle stigma bestrijding, door de intensieve zoektocht naar medische oorzaken werd epilepsie - in tegenstelling tot de psychiatrie- al vroeg 'genormaliseerd'. Onze dependance in Amsterdam, Museum van de Geest | Outsider Art is in nauwe samenwerking met onze partner Cordaan ontstaan. Daarnaast zijn wij ook enorm trots op de meerjarige samenwerking met de Nederlandse Hersenstichting.

Buiten Nederland maken wij in Europa deel uit van een netwerk met vooraanstaande musea die Outsider Art Collecties laten zien. Zowel op het gebied van kennis en bruikleen werken wij nauw samen met verschillende vaste partners binnen en buiten Europa die een soortgelijke doelstelling hebben.

5. Ons publiek

In het eerste jaar van de opening in Haarlem van het oorspronkelijke 'nationale museum van de psychiatrie' in 2005 ontvingen wij 12.000 bezoekers. De bezoekersaantallen zijn gegroeid naar ruim 40.000 per jaar. Door de verbouwing krijgen we fysiek de mogelijkheid meer bezoekers te ontvangen. We verwachtten na opening te groeien van 40.000 naar 60.000 bezoekers per jaar. Ook stimuleren wij meer interactie tussen onze beide vestigingen. Museum van de Geest | Outsider Art ontvangt sinds opening in 2016 gemiddeld ongeveer 150.000 bezoekers per jaar. De twee musea hebben elk hun eigen bezoekersgroep.

In Haarlem profileert het museum zich als een actieve organisatie die maatschappelijke thema's in de publiciteit brengt. Voor Museum van de Geest | Dolhuys bestaan onze doelgroepen uit individuele bezoekers en groepsbezoekers. Opvallend is dat ons museum relatief hoog scoort binnen de sector voor groepsbezoek (46 procent) ten opzichte van individueel bezoek (54 procent). Scholieren zijn veelal de groepsbezoekers en het merendeel is afkomstig van het MBO. Gezien de populatie van MBO's bereiken we hiermee ook veel scholieren met een dubbele culturele achtergrond. Van de individuele bezoekers is bijna de helft 55-plus vrouw en woonachtig in Noord-Holland.

De belangrijkste doelgroepen op een rij:

- Museumkaarthouders (25%)
- Bezoekers zorg en geest gerelateerd (27,5%)
- Individuele bezoekers algemeen (7,5%)
- Scholieren uit het voortgezet onderwijs (5%), mbo (15%) en hbo (5%),
- Zakelijke events en internationale toeristen (10%)
- Bezoekers randprogrammering (5%)

De vestiging in de Hermitage Amsterdam heeft het voordeel dat in Amsterdam ook een landelijk en internationaal publiek komt. Bovendien sluiten we met onze marketing en communicatiestrategie aan bij de Hermitage en Amsterdam om een breder publiek te bereiken. De exposities met veelal internationale collecties dragen bij aan de aantrekkingskracht. In tegenstelling tot de vestiging in Haarlem kent de vestiging in Amsterdam hoofdzakelijk individueel bezoek. De bezoeker is voor 70% ouder dan 55 jaar en iets meer vrouwen dan mannen. Bijna 40% woont in Noord-Holland. 9% zijn internationale toeristen.

De verdeling is:

- Museumkaarthouders (74%)
- Individuele bezoekers (16,8%)
- Groepsbezoekers (0,2%)
- Internationaal (9%)

NB. In coronatijd was het voor het musea navigeren in de mist als het gaat om inschatten van publiekcijfers. In 2022 zien we de bezoercijfers weer toenemen.